

ความสัมพันธ์ของกับพูชาสมัยเวียคนามในประวัติศาสตร์

ความสัมพันธ์ระหว่างชาวเขมรกับชาวจีนเริ่มขึ้นด้วยการทำสงครามเพื่อ
 การขยายอำนาจเข้าไปในบริเวณเดียวกัน คืออาณาจักรจามปาบนชายฝั่งทะเลอัน
 ทอนกลาง ซึ่งเป็นระยะเวลาที่อาณาจักรเวียคนามกำลังเริ่มต้นฟื้นฟูอำนาจและก่อสร้าง
 อาณาจักรหลังจากสิ้นสุดการยึดครองของจีน ในปี ๑๔๘๒ (ค.ศ. ๑๙๒) อาณาจักร
 กับพูชาที่เจริญถึงขีดสูงสุดและกำลังเสื่อมลง ย่อมต้องหวาดหวั่นต่อชัยชนะอันยิ่งใหญ่ของ
 เวียคนามทั้งในทางการเมืองและวัฒนธรรม ความสัมพันธ์ในระยะเวลาต่อมาจึงสร้าง
 ความโกรธแค้นและความเกลียดชังชาวเขมรในจิตใจของชาวเขมรอย่าง
 มั่นคง ความแตกต่างระหว่างอารยธรรมของชนชาติทั้งสองได้สร้างภาพพจน์การรุกราน
 ของชาวจีนในห้วงความสำคัญคือวิถีชีวิตของประชาชนและความอยู่รอดของชนชาติเขมรให้
 ยิ่งใหญ่กว่าการรุกรานของชาวไทยที่มีอารยธรรมใกล้เคียงกับชาวเขมร เป็นเหตุให้เกิด
 ทัศนคติในทางลบต่อชาวจีนอย่างลึกซึ้ง อย่างไรก็ตาม ความรู้สึกต่อชาวจีนที่โศกเศร้า
 จิตใจชาวเขมรส่วนใหญ่ตลอดมาคือ ความหวาดกลัว ชาวเขมรเห็นว่าชาวจีนเป็น
 ชนชาติที่ก้าวร้าว รุนแรง ติ้นตลกใจง่าย หยาบคาย และหยิ่งยโส ซึ่งไม่สามารถ
 เข้ากันได้กับชาวเขมรที่สุภาพและรักสงบ เรื่องนี้คงจะมีความสำคัญและมีอิทธิพล
 ต่อชาวเขมรมากกว่าชาวจีน เพราะชาวจีนมักมองเพียงว่าชาวเขมรนั้นป่าเถื่อน
 แต่ครอบครองดินแดนอันสมบูรณ์ ดังนั้น ชาวเขมรจึงมีความรู้สึกที่สืบทอดมานับศตวรรษ
 ถึงความไม่ปลอดภัยจากการรุกรานและการกลืนชาติของเวียคนาม และความรู้สึก
 เกร็งนี้ยังคงมีอยู่จนถึงปัจจุบัน

ชาวเขมรเป็นชนเผ่าหนึ่งของกลุ่มชนกลุ่มแรก ๆ ที่อพยพลงมาทางใต้สู่
 จามสมุทรใหญ่ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยอพยพลงมาตามลุ่มแม่น้ำโขง และ

พบกับอาณาจักรชุนชานในบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำโขงตอนล่างและบริเวณรอบ ๆ ทะเลสาบใหญ่
 ชาวเขมรตั้งบ้านเรือนกระจัดกระจายอยู่ทั่วไปในบริเวณลุ่มแม่น้ำโขงตอนเหนืออาณาจักร
 ชุนชานตลอดไปจนถึงที่ราบสูงโคราช เรียกว่าอาณาจักรเจนตา ประมาณปลายศตวรรษ
 ที่ ๑๑ พวกเขมรเจนตาเริ่มทำราชอำนาจของชุนชานลงทีละน้อย และตอนกลางศตวรรษที่
 ๑๒ อาณาจักรชุนชานก็แตกแยกเป็นแคว้นเล็กแคว้นน้อยหมกตื้น แต่พวกเขมรเจนตาเองก็
 ไม่สามารถรวบรวมกำลังกันก่อตั้งอาณาจักรของตนเองขึ้นแทนที่ได้สำเร็จ จนกระทั่ง
 ประมาณปี ๑๓๔๓ (ค.ศ. ๘๐๐) พระเจ้าชัยวรมันที่ ๒ กษัตริย์เขมรองค์หนึ่งประสบ
 ความสำเร็จในการรวมแคว้นต่าง ๆ เข้าด้วยกันอีกครั้งหนึ่งเป็น อาณาจักรกัมพูชา

ในขณะที่อาณาจักรชุนชานหมดอำนาจลง เพราะการรุกรานของ เขมร เจนตา
 อาณาจักรจามปาตั้งตั้งอยู่บริเวณชายฝั่งทะเลอันนัมตอนกลาง ไชยบายล่ามอาจออกไปมาก
 มีอาณาเขตครอบคลุมไปจนถึงกับบริเวณสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขง และเป็นคู่แข่งสำคัญ
 กับอาณาจักรกัมพูชาในเวลาต่อมา

ชาวชุนชานซึ่งมีถิ่นกำเนิดอยู่ทางตอนใต้ของประเทศจีนปัจจุบัน ก็เป็นอีก
 ชนเผ่าหนึ่งที่อพยพเข้ามาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณที่ตั้งเกี่ยว
 ในที่ราบลุ่มแม่น้ำแดง และก่อตั้งอาณาจักรนามเวียคขึ้น มีอาณาเขตครอบคลุมสาม
 ชายฝั่งทะเลลงไปทางใต้ประมาณครึ่งหนึ่งของชายฝั่งทะเลอันนัมตอนเหนือ ประมาณ
 ปี ๘๐๒ (๑๑๑ ปีก่อนคริสตกักราช) อาณาจักรนามเวียคถูกยึดครองเป็นส่วนหนึ่งของ
 อาณาจักรจื๋นภายใต้ราชวงศ์ฮั่น จนกระทั่งปี ๑๘๘๒ (ค.ศ. ๕๓๘) จึงสามารถ
 หลุดพ้นจากการยึดครองของจีน แต่ก็ได้รับอิทธิพลของอารยธรรมจีนไว้อย่างเต็มที่

นอกจากนี้จากการถูกจีนครอบครองไว้กว่าสิบปี ลักษณะทางภูมิศาสตร์
 ยังมีส่วนอย่างสำคัญที่ทำให้ชาวชุนชานไม่สามารถติดต่อกับส่วนอื่น ๆ ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
 ได้อย่างสะดวก เพื่อที่เขาใหญ่ได้กับลุ่มแม่น้ำโขงกับที่ราบชายฝั่งทะเลอันนัม
 จากกันโดยเด็ดขาด บริเวณที่ราบแถบ ๆ บนชายฝั่งทะเลอันนัมตอนกลางที่เป็นทาง
 เปิดลงไปทางใต้สู่ที่ราบปากแม่น้ำโขงก็ยังคงอยู่ในครอบครองของอาณาจักรจามปา

ด้วยเหตุนี้ ชาวเวินจึงมีบทบาทอยู่เพียงรอบนอกของลุ่มแม่น้ำโขงเป็นเวลานาน และ
ปราศจากอิทธิพลของอารยธรรมอื่น เคียงซึ่งแพร่หลายอยู่ทั่วไปในบริเวณอื่น ๆ ของ
เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทั้งหมด

ระหว่างศตวรรษที่ ๑๒ ถึง ๑๓ อาณาจักรกัมพูชาเจริญถึงจุดสุดยอดทั้งทาง
ด้านการปกครอง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม กัมพูชาได้ทำสงครามขยายอาณาจักร
ออกไปเกือบทั่วทั้งคาบสมุทร บรรดาสิ่งก่อสร้างอันมี นครวัด นครธม และศาสนสถาน
ในที่ต่าง ๆ ที่สร้างด้วยหิน ย่อมเป็นประจักษ์พยานที่ค้ำของความยิ่งใหญ่ ความเจริญรุ่งเรือง
และอำนาจของกัมพูชาในเวลานั้น แต่ความเพียรพยายามอย่างมากในเรื่องของการ
สงครามและการก่อสร้าง ทำให้ต้องอ่อนกำลังอำนาจลง อาณาจักรจามปาที่ตกเป็น
ประเทศราชอยู่หลายครั้งก็พยายามคืนรนเพื่อ เป็นอิสระจากอำนาจของกัมพูชา จน
ประสบความสำเร็จในปี ๑๓๖๖ (ค.ศ. ๑๒๒๓) อาณาจักรสุโขทัยก็ไต่บอมขึ้นต่อกษัตริย์
เชมรครั้งแก่ปี ๑๓๖๖ (ค.ศ. ๑๒๑๘) ซึ่งคู่จะเป็นการ เริ่มต้นของการล่มสลายของ
อาณาจักรกัมพูชาโบราณที่เห็นได้ชัดเมื่ออีกกว่าร้อยปีต่อมา

ในขณะเดียวกัน การต่อสู้ของชาวเวินต่ออำนาจของจีนเริ่มขึ้นอย่างจริงจัง
เมื่อกลางศตวรรษที่ ๑๕ สามารถขับไล่อุปการของชาวจีนได้ในปี ๑๔๘๒ (ค.ศ. ๑๓๓๙)
และสถาปนาอาณาจักรนามเวียคขึ้นอีกครั้งหนึ่ง อาณาจักรนี้คงต่อสู้อย่างหนักเพื่อความ

---

*พระเจ้าจักรวรรดิที่ ๙ (๑๓๒๔-๑๓๖๖) เป็นกษัตริย์เชมรองค์สุดท้ายที่
ปกครองกัมพูชาที่ยังคงมีอำนาจครอบคลุมเกือบทั่วคาบสมุทร เอเชียตะวันออกเฉียงใต้
แต่การ ล่มสลายและการ แยกแยกของอาณาจักรกัมพูชามีได้หมายความว่าถึง การสูญสิ้น
อาณาจักรไปแต่อย่างไร เพียงแต่มีขนาดเล็กลง อำนาจน้อยลง และตกอยู่ภายใต้
การแรงอำนาจของเพื่อนบ้าน คือ ไทยและเวียคนาม

อยู่รอดของตนเอง เพราะถูกรุกรานจากจีนทางเหนือและจากจามป่าทางใต้ เมื่อถึง
 กลางศตวรรษที่ ๑๒ ชาวจามป่าได้เข้ามาเวียดมีบทบาทที่แข็งแรงแและก้าวร้าวใน
 กิจการของภูมิภาค ทั้งนี้เนื่องจากการพิชิตต่อสู้เพื่อกเอกราชมานาน นามเวียด
 มิได้หยุดยั้งเพียงแต่การมีเอกราชอย่างมั่นคง แต่ยังคงการขยายอำนาจออกไปอีกด้วย
 ตลอดระยะเวลาเกือบสี่ร้อยปีต่อมา นามเวียดได้พยายามขยายตัวลงมาทางใต้ โดย
 ทำสงครามหลายครั้ง ทั้งกับจามป่าโดยตรงและกับกัมพูชาซึ่งก็พยายามเข้าไปมีอำนาจ
 ในจามป่าด้วยเหมือนกัน แม้จะต้องใช้เวลายาวนาน เพราะยังคงถูกรบกวนจาก
 จีนอยู่เสมอ นามเวียดมิได้หยุดยั้งการขยายตัวลงมาทางใต้แต่อย่างใด ในปี ๕๐๑๔
 (ค.ศ. ๑๔๗๖) นามเวียดได้ครอบครองและผนวกรวมอาณาจักรจามป่าเข้ากับนามเวียด
 โดยสมบูรณ์ และส่งประชากรอพยพเข้าไปในจามป่ามากมาย อันเป็นการเริ่มต้น
 "กระบวนการอพยพสู่ทางใต้" จากศูนย์กลางลงไปตามชายฝั่งทะเลเพื่อ
 แสวงหาดินแดนอันอุดมสมบูรณ์สำหรับการตั้งถิ่นฐานใหม่ ๆ ของประชากรที่เพิ่ม
 จำนวนขึ้น และเพื่อหลบเลี่ยงจากการทำสงครามแย่งอำนาจภายใน พวกจามบางส่วน
 จึงต้องอพยพลงไปที่ดินแดนของกัมพูชา เพื่อหลบหนีจากการกดขี่ของเวียดนาม

สงครามในจามป่าเป็นการพบกันครั้งแรกของชาวญวนและชาวเขมร เป็น
 สาเหตุสำคัญที่สร้าง ความรู้สึก เป็นศัตรูกันในหมู่ประชาชนทั้งสองฝ่ายตั้งแต่จุดเริ่มต้น
 ของการพิชิตตัวกันนั้น นอกจากนั้น การถล่มราชีจามที่ชาวเขมรประสพและ
 รับฟังจากชาวจามที่ลี้ภัยมาลี้ยังสร้างความไม่ไว้วางใจชาวญวนขึ้นอีกด้วย

นับแต่ศตวรรษที่ ๑๕ เป็นต้นมา อำนาจของกัมพูชาได้รับความกระทบกระเทือน
 อย่างรุนแรงจากการถล่มของอาณาจักรอยุธยาในสมัยสมเด็จพระเจ้าพระยา และ

---

^๑ Douglas Pike, Vietnam-Cambodia Conflict (Washington D.C.:
 U.S. Government Printing Office, 1978), p.2. (Report prepared at
 the request of the Subcommittee on Asian and Pacific Affairs,
 Committee on International Relations of House of Representatives.)

อาณาจักรล้านช้างในบริเวณลุ่มแม่น้ำโขงตอนบน ปี ๑๘๙๔ (ค.ศ. ๑๘๓๑) กองทัพ
อยุธยาสมัยสมเด็จพระบรมราชาที่ ๒ (เจ้าสามพระยา) ได้ทำลายนครธมอันเป็น
นครหลวงของกัมพูชาในสมัยนั้น นับเป็นการสิ้นสุดความยิ่งใหญ่อาณาจักรกัมพูชาอย่าง
เด็ดขาด กษัตริย์เขมรพยายามรักษาอาณาจักรที่เหลืออยู่ด้วยการขอมอยู่ที่คออานาจของ
อยุธยา

เวียคนามเริ่มขยายอิทธิพลเข้าไปในถิ่นแดนของกัมพูชาในศตวรรษที่ ๒๑
เป็นส่วนที่ต่อเนื่องของ "กระบวนการอพยพทางใต้" ที่เริ่มมาตั้งแต่ศตวรรษที่ ๑๘ แล้ว
ในปี ๒๑๖๐ (ค.ศ. ๑๖๐๐) มีชาวเวียคนามเริ่มอพยพเข้าไปอาศัยในบริเวณที่ราบปากแม่น้ำ
โขงของกัมพูชา* ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของบริเวณที่เรียกว่าเขมรต่ำ และในปี ๒๑๖๖
(ค.ศ. ๑๖๖๓) ได้ลี้ภัยเข้าไปทำการค้าและตั้งศูนย์การค้าที่เมืองเปรย์นอคอร์
(Prey Nokor ซึ่งต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นไซ่ง่อนและปัจจุบันคือนครโฮจิมินห์)

---

*Donald P. Whitaker, Area Handbook for the Khmer
Republic (Cambodia) (Washington D.C.: U.S. Government Printing
Office, 1973), p.29; กัมพูชากรอมหรือเขมรต่ำ (Kampuchea Krom)
ประกอบด้วยบริเวณสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขงทั้งหมด ตลอดจนไปทางใต้จนสุดชายฝั่ง
ทะเล เป็นดินแดนที่อยู่ภายใต้การปกครองของกัมพูชามาแต่โบราณ และเวียคนามยึด
ส่วนใหญ่ไปในปี ๒๒๐๓ (ค.ศ. ๑๖๔๔) ในสมัยที่เวียคนามปกครองแบ่งเป็น ๖ มณฑล
ได้แก่ เบียนหัว ยาคินห์ นายโพ วินห์อง โจก และสวเตียน ต่อมาในปี ๒๔๐๒
(ค.ศ. ๑๘๔๙) และปี ๒๔๑๐ (ค.ศ. ๑๘๖๗) ฝรั่งเศสได้เข้ายึดครองเป็นอาณานิคม
ภายใต้ชื่อโคชินจีน ชาวเขมรที่อาศัยอยู่ในบริเวณนี้เรียกว่าชาวเขมรต่ำ

พร้อมกับอพยพราวงวนหลายหมื่นคนไปอาศัยอยู่ในบริเวณนั้นด้วย^๑ พระเจ้าชัยเชษฐา (Chey Chettha) กษัตริย์เขมรก็ยินยอมเพราะต้องการให้เวียดนามเข้าไปดวงคู่อำนาจของไทย^๒ ซึ่งเป็นขั้นแรกที่น่าไปสู่การตั้งถิ่นฐานอย่างถาวรของชาวญวนในบริเวณสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขง

ในการขอสิทธิเข้าไปทำการค้าขายที่ไซ่ง่อนในปี ๒๑๖๖ (ค.ศ. ๑๖๖๓) นั้น กษัตริย์เขมรได้อนุญาตให้เพียง ๕ ปี แต่เมื่อครบกำหนดแล้วเวียดนามปฏิเสธที่จะเลิกทำการค้าและอพยพราวงวนออกไป ปี ๒๑๘๘ (ค.ศ. ๑๖๘๕) และปี ๒๑๘๖ (ค.ศ. ๑๖๘๓) กษัตริย์เขมร เรียกร้องให้เวียดนามคืนไซ่ง่อนให้แก่กับพูรา เวียดนามได้ปฏิเสธตลอดมา ทำให้ชาวเขมรตระหนักถึงการรุกรานอย่างเงิบ ๆ ของเวียดนามที่ตนกำลังเผชิญอยู่ แต่กระนั้นก็ไม่สามารถล้มพวกมันได้สำเร็จ เนื่องจากภายในราชสำนักเขมรมีความแตกแยก ฝ่ายหนึ่งพยายามดึงอำนาจเวียดนามเข้าไปในกับพูราเพื่อดวงคู่อำนาจและต่อสู้กับอำนาจของไทยที่ให้ความสนับสนุนอีกฝ่ายหนึ่ง

กบฏควรรชที่ ๒๓ ได้เกิดสงครามกลางเมืองขึ้นภายในกับพูรา ระหว่างพระราชวงศ์แย่งราชสมบัติกัน ไทยและเวียดนามถูกดึงเข้าไปสนับสนุนคนละฝ่าย

Ministry of Foreign Affairs of Democratic Kampuchea,
Department of Press and Information, Black Paper: Facts &
Evidences of the Acts of Aggression and Annexation of Vietnam
Against Kampuchea (Phnom Penh: Department of Press and Information
of Ministry of Foreign Affairs, September 1978), p.6.

^๒ ถอนอม ลานามว็อน, ความสัมพันธ์ระหว่างไทย, เขมร และญวน
ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๑๖), หน้า ๑๓.

Ministry of Foreign Affairs of Democratic Kampuchea,
Department of Press and Information, Black Paper..., pp.6-7.

ในที่สุดฝ่ายที่เวียดนามให้ความสนับสนุนโคธิชณะ ในปี ๑๙๖๑ (ค.ศ. ๑๙๖๔) เวียดนามก็บังคับให้กษัตริย์เขมรยอมรับอำนาจของเวียดนามเหนือบริเวณส่วนใหญ่ของสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขง^๑ ซึ่งขณะนั้นมีชาวจีนเข้าไปตั้งรกรากอยู่เป็นจำนวนมากแล้ว นับแต่นั้นมา เวียดนามอพยพผู้คนเข้าไปในสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขงมากขึ้นทุกที พร้อมทั้งขยายอำนาจออกไปยังบริเวณอื่น ๆ ในแถบนี้ด้วย เพราะต้องการพื้นที่สำหรับการเพาะปลูกในมากขึ้น ชาวเขมรดำในบริเวณสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขงจึงมีความรู้สึกเกลียดชังระสำนักเขมรที่ยินยอมให้เวียดนามยึดครองดินแดนแถบนี้ไปโดยไปพยายามต่อต้าน และเกลียดชังชาวจีนที่อพยพเข้าไปแบ่งแหล่งทำมาหากิน จนกระทั่งคงกลายเป็นชนกลุ่มน้อยในดินแดนของตนเองไปในที่สุด กลุ่มนี้ได้เป็นปัญหาสำคัญประการหนึ่งในความสัมพันธ์ระหว่างกันยูธากับเวียดนามได้ในเวลาต่อมาด้วย

ในตอนต้นศตวรรษที่ ๒๔ ได้เกิดกบฏขึ้นในเวียดนาม เรียก กบฏไทเกอ (Tay Son) และในที่สุดจักรพรรดิยาหลง (Gia Long)^๒ ได้ปราบปรามพวกกบฏด้วยความช่วยเหลือของฝรั่งเศสและการสนับสนุนของไทย สามารถรวมประเทศเป็นอันหนึ่งอันเดียวภายใต้ราชวงศ์เหงียนได้สำเร็จในปี ๑๘๔๕ (ค.ศ. ๑๘๐๖)

^๑Whitaker, Area Handbook for the Khmer Republic (Cambodia), p.30.

^๒เป็นเจ้าในราชวงศ์เหงียน ครอบครองพวกกบฏเข้ามากรุงเทพฯ ในปี ๑๘๖๔ (ค.ศ. ๑๘๒๕) รัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก พระราชโอรสเสวยราชย์สืบต่อจากสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ทรงเสด็จไปเวียดนามในปี ๑๘๓๐ (ค.ศ. ๑๘๘๗) ทรงรวบรวมผู้คนเข้ายึดโขงอันได้ในปี ๑๘๓๖ (ค.ศ. ๑๘๘๙) ยึดเว้ได้ในปี ๑๘๔๔ (ค.ศ. ๑๘๐๑) ยึดฮานอยได้ในปี ๑๘๔๕ (ค.ศ. ๑๘๐๒) แล้วตั้งตนเป็นจักรพรรดิเวียดนาม: D.G.H. Hall, A History of South-East Asia, 2d ed. (London: Macmillan and Company, 1966), pp. 407-409.

ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับเวียดนามที่เกี่ยวพันกับพม่าในช่วงปีค่อนข้างราบรื่น จักรพรรดิมาดอง เกรงใจไทยที่เข้าให้ความช่วยเหลือในสมัยที่กองทัพออกจากเวียดนาม แม้ว่าจะเกิดความขัดแย้งและแรงอำนาจกันระหว่างขุนนาง เขมรที่นิยมไทยกับที่นิยมเวียดนาม แต่ก็ไม่มีกระแสแตกหักกันแต่อย่างใด อาจจะใช้เรียกได้ว่า การขยายอำนาจของเวียดนามในกับพม่าจะยังคงดำเนินไปเรื่อยมาในรัชกาลในปี ๒๓๖๓ (ค.ศ. ๑๘๒๐)

ไทยสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวกับเวียดนามสมัย จักรพรรดิมีนห์หมาง เข้าไปทำสงครามกันในปีพม่าอีกครั้งหนึ่งระหว่างปี ๒๓๗๖- ๒๓๗๗ (ค.ศ. ๑๘๓๓-๑๘๓๔) เพราะในปี ๒๓๗๖ (ค.ศ. ๑๘๓๓) เกิดกบฏที่ไซ่งอน ทลุมกบฏขอความช่วยเหลือจากไทยในการต่อสู้กับเว พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้า เจ้าอยู่หัวทรงให้เจ้าพระยามหินทร เกษากับเจ้าพระยาพระคลังนำกองทัพผ่านกับพม่า ไปยังไซ่งอน แต่มีกองกัณฑ์กัณฑ์เขมรในขณะนั้นหนีไปขอความช่วยเหลือจาก กองทัพที่เวส่งมาปราบกบฏและนำกองทัพ เวียดนาม เข้าขัดขวางไม่ให้กองทัพไทย สามารถไปช่วยพวกกบฏ เกิดการรบกันในบริเวณภาคตะวันออกเฉียงของกับพม่า จนถึง ค.ศ. ๑๘๓๔ (ค.ศ. ๑๘๓๔) กองทัพไทยขาดแคลนเสบียงอาหารและยุทโธปกรณ์ และแผนที่ทั้งสองยังมีความขัดแย้งกันอีกด้วย ทำให้ไทยต้องยอมถอนตัวออกจาก กับพม่า ให้กับกองกัณฑ์ซึ่ง เวียดนามสนับสนุนได้เป็นกัณฑ์ต่อไป เวียดนามได้ส่ง กองทหาร เข้าไปตั้งอยู่ในพนมเปญเพื่อ "ให้ความคุ้มครอง" กัณฑ์เขมรจากการ คุกคามของไทย แต่พม่านพมเปญนี้เป็นผู้ที่น่าอาจปกครองกับพม่าที่แท้จริง จึง นับได้ว่ากับพม่าตกอยู่ภายใต้การปกครองของ เวียดนามโดยสมบูรณ์ ปลายปี ๒๓๗๗ (ค.ศ. ๑๘๓๔) นักกองกัณฑ์ถึงแก่กรรม ฝ่ายเวียดนามได้กระทำการยื่นราชประเพณี โดยจัดให้มีการเลือกตั้งเจ้าหญิง เมย์ (Mey) พระราชธิดาของนักกองกัณฑ์ขึ้นเป็น กัณฑ์ ซึ่งได้สร้างความไม่พอใจแก่พระราชวงศ์ ขุนนาง และประชาชนทั่วไป อย่างยิ่ง พวกชนชั้นสูง ทั้งพระราชวงศ์และขุนนางจำนวนมากหลบหนีมาอยู่กรุง เพชร ฯ

^๑ พระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์, เจ้าชีวิต (พระนคร : สำนักพิมพ์คลังวิทยา, มกราคม ๒๕๐๕), หน้า ๓๑๔-๓๑๕.

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๑๗.

ในขณะที่พวกที่ยังคงอยู่ในกัมพูชาที่จำเป็นคือ "ร่วมมือกับเวียดนาม" เวียดนามพยายาม
 อพยพผู้คนเข้าไปอยู่ในกัมพูชามากขึ้นเรื่อย ๆ ถึงคำให้การของชาวเขมรคนหนึ่งที่ว่า
 "ตั้งแต่เจองกักรหลายแล้ว ชุมชนชายหญิงสาکنั้นขึ้นมาถึงบ้านไร่ ไร่ร้างหรือชายมากกว่า
 แต่ละคน ประมาณคนชายหญิงใหญ่ผอม ๓๐๐ คน ๔๐๐ คน ที่ตลาดเมืองพนมเปญหรือชาย
 กันอยู่เฉยๆมีอยู่มากกว่าเขมร"^๒ เวียดนามเข้าไปมีอิทธิพลทางการเมืองในกัมพูชา
 มากขึ้นทุกที จนในที่สุดสามารถควบคุมการบริหารประเทศไว้ได้ทั้งหมด

อำนาจในกัมพูชาอยู่ในมือขุนนางขุนเป็นเวลาเจ็ดปี รัฐบาลกัมพูชาเป็นเจ้า
 ปกครองประเทศโดยขุนนางขุนซึ่งมีทหารขึ้นค้ำมาอยู่ประจำ ๑๒,๐๐๐ คน
 แผนแผนามนครหลวงพนมเปญขุนก็เปลี่ยนไปเสีย เรียกตามภาษาขุนว่า
 นามเวียง มณฑลต่าง ๆ นั้นปกครองตามระบอบกฎหมายขุน ครั้นถึงปี
 ๒๐๔๓ (ค.ศ. ๑๘๘๐) พระพุทธศาสนาคามระบอบหินยานซึ่งชาวเขมร
 นับถืออย่างยิ่งก็ต้องประสบกับการโจมตีของขุน . . . ขุนกตซึ่งเขมรอย่าง
 ถึงขนาดแรงที่สุด ได้มีการสำรวจสำมะโนครัวและท้องที่นา เพื่อจะได้
 เก็บภาษีอย่างรุนแรงหนักยิ่งขึ้น^๓

ในระยะแรกของการมีอำนาจเหนือกัมพูชา เวียดนามแทรกแรงเฉพาะ
 เรื่องทางการเมืองลงขุนนางขุนเข้าไปปกครองหัวเมืองต่าง ๆ ของกัมพูชาทั้งหมด
 ที่อยู่ทางตะวันออกของพระตะบองและเสียมราฐ ซึ่งอยู่ภายใต้การปกครองของไทย

002412

Milton S. Osborne, Region of Revolt: Focus on Southeast Asia (Adelaide : The Griffin Press, 1970), p. 11.

^๒ กรมศิลปากร, "จดหมายเหตุเกี่ยวกับเขมรและญวนในรัชกาลที่ ๓"
 อ้างถึงในถนอม อานามวัฒน์, ความสัมพันธ์ระหว่างไทย, เขมร และญวน . . .
 หน้า ๕๔-๕๕.

^๓ พระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์, เจ้าชีวิต, หน้า ๓๑๘.

ให้รัฐกฎหมายชุมชนในการดำเนินการปกครองประเทศ ชุมชนบางชุมชนเป็นผู้มีอำนาจ
พิพากษาคดีคดีในคดีต่าง ๆ และเข้ายึดอาชญากรรมต่าง ๆ ของรัฐบาลและประชาชนชาว เขมร
ในเขตเมืองสำคัญ ๆ ทั้งหมดเพื่อป้องกันความสงบ แต่ต่อมา เมื่อมีการแทรกแซงแผ่ขยาย
ออกไปยังคาบสมุทรสุโขทัย สวรรคต วัฒนธรรม แม้แต่วิถีการดำเนินชีวิตของประชาชน ชาวเขมร
จึงได้ตระหนักและเผชิญถึงความปรารถนาของ เวียดนามที่จะรุกรานครอบงำแดนที่มั่งคั่ง
ทั้งหมด รวมทั้งพยายามจะกลับชาติ เขมรอีกด้วย การกระทำของชุมชนบางชุมชนในกัมพูชา
ที่พยายามใช้วิถีการปกครองแบบ เกี่ยวกันที่ เวียดนามไม่ปกครองผล เมืองของตนเอง
แสดงอย่างชัดเจนว่าไม่นับนโยบายที่จะถอนตัวออกไป แต่จะคงการปกครองไว้ เช่นนี้
ตลอดไป!

ในวงนี้ เวียดนามมีอำนาจสูงสุดในกัมพูชา เวียดนามได้พบว่าแม้แค่
ประชาชนธรรมดาทั่วไปซึ่งจะมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ทุกข์ยาก ก็ยังมีจรรยาสุกค่อ เอกลักษณะ
ของตนเองสูง เพียงพอที่จะคอยความพยายามของ เวียดนามที่จะกินชาว เขมร เข้าไว้
ในสังคมเวียดนามอย่างสมบูรณ์ ดังที่เคยทำสำเร็จมาแล้วในจามปา นับเป็นการต่อต้าน
แนวความคิดของ เวียดนามที่ใฝ่รับถ่ายทอดมาจากจีนในเรื่องของการ เป็นศูนย์กลาง
อารยธรรมและอำนาจของโลก และยังเป็นเหตุผลที่สร้างความไม่พอใจให้แก่เวียดนาม
ที่ไม่สามารถทำให้ชาว เขมรยอมรับวัฒนธรรม เวียดนามได้

ในที่สุด ปี ๑๓๘๘ (ค.ศ. ๑๘๘๑) ชาวเขมรได้ก่อการจลาจลขึ้นทั่วไป
เพื่อต่อต้านการปกครองของ เวียดนาม ทำให้ชุมชนบางชุมชนมีอำนาจ เหลืออยู่
เฉพาะในหัวเมือง ส่วนสามท้องถิ่นนั้น ชาวเขมรได้ปกครองกันเอง แต่ก็ยัง

---

* สาเหตุสำคัญที่สุดคือการที่ เวียดนามอ้างระบอบและทำลายวัดพุทธศาสนา
นิกายหินยานในกัมพูชา ซึ่งชาวเขมรโกรธแค้นมาก : Milton E. Osborne, The
French Presence in Cochinchina & Cambodia: Rule and Response
(1859-1905) (Ithaca: Cornell University Press, 1969), p. 5.

รวมตัวกันไม่ได้เพราะขาดผู้นำและกำลังที่พอเพียง พระราชมงกุฎและขุนนาง เขมรที่
หลบหนีมาอยู่กรุงเทพฯ จอร์จ ไซ โทโย เจ้าแตรกลาง เพื่อช่วยเหลืออิทธิพล เขมร
สามารถขับไล่เวียดนามออกไปจากดินแดนกัมพูชา พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว
ทรงส่งเจ้าพระยาบดินทรเดชา นำกองทัพอันเชิญไปในปี ๑๗๘๘ (ค.ศ. ๑๘๔๑) และประสบ
ความสำเร็จในการสถาปนาปกครองลาว เจ้าเขมรที่เขามาอยู่กรุงเทพฯ องค์หนึ่ง
ขึ้นเป็นกษัตริย์ด้วยความสนับสนุนและยินยอมของชาวเขมร แต่การสงครามระหว่าง
ไทยกับเวียดนามยังไม่ทันเด็ดขาดลง เวียดนามเกิดปัญหาภายในจึงถอนกองทัพอัน
กลับไซ่ง่อน แต่เวียดนามมิได้หยุดยั้งความพยายามที่จะขยายอำนาจกลับเข้าไปอีก
จึงเกิดสงครามกับกองทัพไทยที่ยังคงอยู่ในกัมพูชา จนกระทั่งปี ๑๗๘๘ (ค.ศ. ๑๘๔๕)
เวียดนาม ไทย และกัมพูชาได้เจรจายุติสงคราม ทั้งนี้ก็เนื่องมาจากทั้งสามฝ่าย
ต่างก็เบื่อหน่ายกับการทำสงครามอันยาวนานนี้ กัมพูชาจึงยอมรับอำนาจทั้งของไทย
และเวียดนาม โดยรับรองจะส่งเครื่องบรรณาการไปทั้งที่เว้และกรุงเทพฯ

จะเห็นได้ว่า นโยบายการขยายอำนาจของเวียดนามนั้นแตกต่างไปจาก
นโยบายของไทยอย่างตรงกันข้าม กล่าวคือ ไทยต้องการประจวบมากกว่าพื้นที่
เพื่อทำสงครามได้ชัยชนะก็กวาดล้อมศูนย์กลางมาในเขตไทย ในขณะที่เวียดนามเข้าไป
ยึดครองดินแดนที่ได้มาจากสงคราม โดยส่งประชาชนของตนเข้าไปตั้งหลักแหล่ง
เป็นจำนวนมาก แม้แต่ที่บางแห่ง เช่นสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขง เวียดนามมิได้
ทำสงครามแย่งมาจากกัมพูชา แต่เวียดนามดึงชาวญวนเข้าไปตั้งหลักแหล่งจำนวนมาก
พร้อม ๆ กับใช้กำลังอำนาจบีบบังคับให้กษัตริย์เขมรยอมรับอำนาจ เวียดนามเหนือพื้นที่นั้น
ซึ่งเท่ากับเป็นการยกให้แก่เวียดนามโดยปริยาย

Bernard K. Gordon, "Cambodia and Her Neighbours," in
The Dimensions of Conflict in South-East Asia (New Jersey:
Prentice-Hall, 1971), p. 45.

การผนวกดินแดนและการกีดกันชาติของ เวียดนามในสมัยสงครามกับจามปา เป็น ประสิทธิภาพสำคัญที่สร้างวามหวาดระแวงให้แก่ชาวเขมร และการที่ชาวเขมรได้ติดคอ และ "รูจัก" ชาวจามในเวลาต่อมาอย่างยาวนานได้สร้างรูปลักษณะอันน่ากลัวของชาวจามขึ้นในความรู้สึกของชาวเขมรทั่วไป รวมทั้งสร้างความเกลียดชังขึ้นในชีวิตจิตใจของชาวเขมรซึ่งถาพหอคความรู้สึกนี้กันตลอดมา เมื่อมีการติดต่อกันมากขึ้น ชาวเขมรยังพบว่า เวียดนามได้รับอิทธิพลวัฒนธรรมจีนไว้อย่างเต็มที่ ที่เป็นปัญหาต่อกันชุนามากก็คือ แนวความคิดค่านการ เมืองและความสัมพันธ์กับต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งทำให้เวียดนามไม่เคยยอมรับความเจริญและความยิ่งใหญ่ของอารยธรรมเขมรในอดีตแต่อย่างใด เวียดนามมองแต่ว่า ชาวเขมรยังป่าเถื่อน สกปรก เกียจคร้าน และไม่มีความรู้สึกรักที่จริงใจ^๑ เรียกกันชุนว่า เคามัน (Gao Man) ซึ่งหมายถึงประเทศของพวกป่าเถื่อนคอนเอน และฟามดินห์โฮ (Pham Dinh Ho) นักภูมิศาสตร์ชาวจามได้จัดทำแผนที่กัมพูชาขึ้นฉบับหนึ่งที่มีชื่อเสียงมาก ก็ให้ชื่อว่า "ภูมิศาสตร์ของประเทศป่าเถื่อนอันกว้างใหญ่"^๒ ทำให้ชาวเขมรมีความเข้าใจยิ่งขึ้นถึง เหตุผลของนโยบายกีดกันชาติของ เวียดนาม

การชุนดูเสียดินแดนเขมรคำไปทั้งหมดโดยทำให้เห็นเป้าหมายของ เวียดนามที่จะขยายดินแดนต่อไปอย่างไม่หยุดยั้ง ความหวาดระแวงที่เขมรมีอยู่ก็กลายเป็นความหวาดกลัวแพนการที่ชนชั้นปกครองชักนำอำนาจของ เวียดนามเข้าไปในกัมพูชา เพื่อฉวยคุณย์อำนาจของไทยรวมทั้ง เพื่อไค้ออำนาจไว้ใ้เมื่อ มิได้รับการยอมรับจากประชาชน ไม่เพียงแต่ทัศนคติที่ฝังรากลึกในหมู่ประชาชน การปฏิบัติของ เวียดนามก็มีส่วนอย่างสำคัญ โดยที่การดำเนินนโยบายของ เวียดนามในระหว่างการมีอำนาจเหนือกัมพูชาในทศวรรษที่ ๕๓๗๐ ไค้ยืนยันสิ่งทีชาวเขมรหวาดกลัวอยู่แล้วไค้อย่างดี ทางเลือกทาง เดียวก็คือ การกึ่งอำนาจของไทยกลับเข้าไปช่วยสนับสนุนการต่อต้านอำนาจ เวียดนามของชาวเขมร

^๑ Pike, Vietnam-Cambodia Conflict, p.3.

^๒ ถนอม อานามวัฒน์, ความสัมพันธ์ระหว่างไทย, เขมร และชาม...

แม้ว่าการแทรกแรงของไทยจะรวมปลดปล่อยกันหูจากกรอบครอบของ
 เวียดนาม แต่พลังอำนาจที่ใกล้เคียงกันของไทยกับ เวียดนามทำให้กันหูชาไม่อาจมั่นใจ
 ได้ว่า เวียดนามจะได้ชัยชนะและกลับมีอำนาจเหนือกันหูชาโดยฉับพลันเมื่อใด พอดีกับ
 การ เริ่มขยายอำนาจของฝรั่งเศสในอินโดจีน ทั้งการครอบครองอินโดจีนและการ
 ขยายอำนาจเข้าไปเพื่อ "คุ้มครอง" กันหูชาจากการรุกรานของเพื่อนบ้าน นับเป็นการ
 บุกตีความขัดแย้งของไทยกับ เวียดนาม เพื่อแห่งอิทธิพลกับกันหูชาอย่างเด็ดขาด